

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ ШИРОКОСМУГОВИХ СИГНАЛІВ ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ НИЗЬКОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Уривський Л.О., Шмігель Б.О.

Інститут телекомунікаційних систем КПІ ім. Ігоря Сікорського, Україна

E-mail: leonid_uic@ukr.net, bshmigel@gmail.com

Analysis of properties of the wideband signals in the low energy conditions

In this paper considered a comparative analysis of the noise immunity of wideband and narrowband signals. The properties of broadband signals in low energy conditions are analyzed.

З літератури [1-3] відомо, що одним із запропонованих методів підвищення завадостійкості є застосування систем з широкосмуговими сигналами (ШСС).

В багатьох випадках зручно представити ШСС як сигнальну конструкцію, що складається із певної кількості n «елементів» $S_e(t)$, кожен з яких може розглядатися як простий сигнал тривалістю T з власним значенням амплітуди, фази або частоти.

Якщо джерело повідомлень формує символи тривалістю τ_s , відповідно, із швидкістю $V_s = 1/\tau_s$, то при заданій потужності сигналу в точці прийому P_c енергетичний фактор h^2 для вузькосмугового сигналу (ВСС) складає:

$$h^2 = \frac{E_s}{N_0} = \frac{P_c \cdot \tau_s}{N_0}. \quad (1)$$

Відповідно, такий сигнал займає смугу частот $\Delta F_c \approx V_s$.

Якщо енергію ВСС поділити між n елементами ШСС з такою ж потужністю, то тривалість елемента складатиме: $T = \tau_s / n$, а смуга частот сигналу:

$$\Delta F \approx 1/T = n * (1/\tau_s) \approx n * \Delta F_c. \quad (2)$$

Добуток $\Delta F T = B$ має назву бази ШСС и чисельно співпадає з $n = B$. Результуюча енергія всіх n «елементів» $S_e(t)$ дорівнює енергії ВСС E_s .

Широкосмуговими сигналами (ШСС) називають такі сигнали, у яких добуток ширини спектра F на тривалість елемента сигналу T багато більше одиниці, тобто база сигналу B :

$$B = FT \gg 1. \quad (3)$$

Для широкосмугових сигналів характерним база сигналу **значно більше одиниці** (частіше значення B досягає 1000 і більше).

Отже, широкосмугові сигнали можна розглядати як похідні від відповідних вузькосмугових сигналів з рівною еквівалентною енергією. Відношення сигнал-шум h^2 для вузькосмугового сигналу ділиться на B для кожного окремого символу ШСС $S_e(t)$: $h_e^2 = h^2 / B$. Саме це є фактором скритності ШСС.

Розглянемо показники завадостійкості системи ШСС з активною паузою і протилежними сигналами, як одну із найбільш завадостійких [1]. Будемо вважати, що генератор шуму передавального пристрою генерує нормальний шум з рівномірним спектром в полосі частот F , а на вхід приймального пристрою, крім корисного сигналу, поступає адитивна завада в виді нормального білого шуму в смузі частот корисного сигналу.

Тоді вираз для залежності ймовірності помилки інформаційного біта p_b від відношення потужності сигнал/шум (параметра h^2) у автокореляційній системі з активною паузою і протилежними сигналами має вигляд [1]:

$$P_b(h^2) = \frac{1}{2} \left[1 - \Phi \left(\frac{h^2}{\sqrt{\frac{5h^4}{2FT} + 4h^2 + 2FT}} \right) \right]. \quad (4)$$

Для порівняння показників ШСС з показниками достовірності ВСС при побудові графіків для сигналу з фазовою маніпуляцією, скористаємося співвідношенням [4]:

$$P_{b\text{ PSK}}(h^2) = \frac{1}{2} [1 - \Phi(\sqrt{2h^2})]. \quad (5)$$

Відповідно до формул, побудуємо графіки залежності ймовірності біткової помилки p_b від енергетичного потенціалу в радіолінії h^2 .

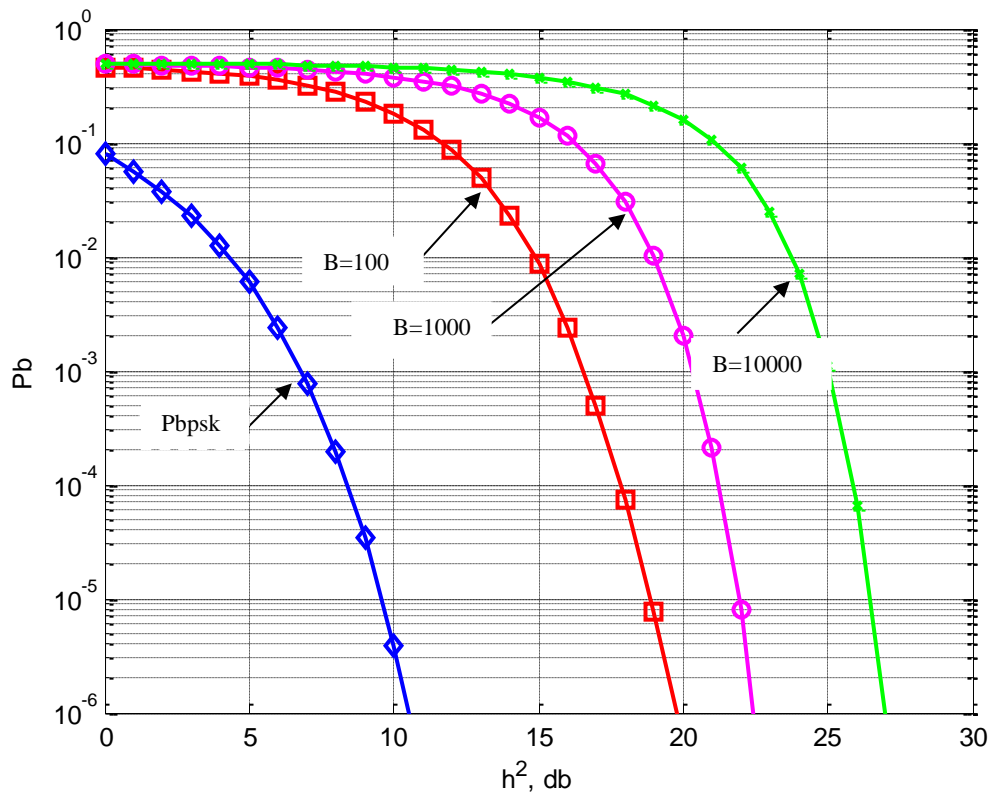

Рис 1. Порівняння завадостійкості широкосмугового сигналу з активною паузою і протилежними сигналами та вузькосмугового сигналу ФМ з еквівалентною потужністю.

Порівнюючи завадостійкість ШСС та ВСС, бачимо, що при однакових значеннях h^2 вузькосмугові сигнали мають кращу завадостійкість в порівнянні з широкосмуговими. Наприклад, для забезпечення достовірності 10^{-6} для ФМ достатньо значення $h^2=10.5$ дБ.

Одночасно, із графіків (рис.1) видно, що при зростанні бази В, необхідно збільшувати h^2 для досягнення еквівалентної достовірності сигналу.

Для широкосмугового сигналу для забезпечення достовірності 10^{-6} при $V=100$ необхідно забезпечити $h^2 = 19.8$ дБ, при $V=1000$ – $h^2 = 22.4$ дБ, а при $V=10000$ – $h^2= 27$ дБ. Це пояснюється тим, що потужність завад в смузі частот F при використанні ШСС накопичується, в цієї смузі в В раз більше шумів в порівнянні зі смугою вузькосмугового сигналу. Поряд з цим, ця закономірність витікає також із виразу (4).

Отже, системи з розширенням спектру не дають вигоди в завадостійкості при однакових значеннях енергії сигналу. Оскільки смуга частот є обмеженою і витратною, то розширювати її недоцільно при звичайному функціонуванні телекомунікаційної системи. У випадку, коли частоти регламентовані і регулюються, то не може йти річ про взаємні перешкоди в заданій смузі частот.

Використання ШСС доцільне тільки у випадку неорганізованої чи вразливої телекомунікаційної системи (наприклад, при загрозі дії потужних вузькосмугових завад). Тому використання ШСС має сенс з точки зору або досягнення підвищеної скритності (за рахунок зниження в В раз відношення сигнал/завада), або протидії потужній вузькосмуговій заваді. Прикладом такого використання є військова сфера, щоб отримати зв'язок в умовах перешкод з боку противника, а також забезпечити скритність електромагнітних сигналів при невеликій кількості випромінювачів.

Висновки: широкосмуговість не забезпечує кращої достовірності в порівнянні з вузькосмуговими сигналами при однаковій потужності випромінювання та способі обробки. При розширенні спектру сигналу накопичується в В раз більше шумів в порівнянні з вузькосмуговими сигналами. Системи з розширенням спектру не дають вигоди в завадостійкості, а являються інструментом забезпечення функціонування системи зв'язку в особливих умовах. Використання широкосмугових сигналів доцільне тільки для протидії вузькосмуговим завадам, які займають тільки частину смуги частот і для забезпечення скритності електромагнітних сигналів у спеціальних сферах використання.

Література

1. Семенов А.М., Сикарев А.А. Широкополосная радиосвязь. – М.: Воениздат, 1970. — 280 с.
2. Варакин Л. Е. Системы связи с шумоподобными сигналами. – М.: Радио и связь, 1985. – 384 с.
3. Мазурков М.И. Системы широкополосной радиосвязи. — Одесса: Наука и техника, 2009. — 344 с.
4. Основи теорії телекомунікацій / Підручник / Під заг. ред. Ільченка М.Ю. — К.: ІССЗІ НТУУ «КПІ», 2010. — 786 с.